

Прогноз фітосанітарного стану та рекомендації щодо захисту основних сільськогосподарських рослин у господарствах Херсонської області в серпні 2025 року

За даними Херсонського обласного центру з гідрометеорології протягом липня агрометеорологічні умови для подальшого росту та розвитку пізніх, а також овочевих і баштанних культур були **надзвичайно складними**. Суха, спекотна погода, відсутність опадів, надзвичайно високий рівень середніх добових температур були вкрай несприятливими для формування повноцінного врожаю пізніх сільськогосподарських культур.

Такі погодні умови негативно вплинули на розвиток шкідливих організмів, зокрема лускокрилих комах. Але сприяли розвитку сисних комах (попелиці, трипси, клопи, кліщі, цикадки). Аномально суха погода, що утримується в області дуже тривалий час, стримує розвиток та поширення хвороб сільськогосподарських культур.

Багатоїдні шкідники

Саранові. Спекотна та суха погода липня була сприятливою для утворення осередків високої чисельності комах шкідника на пасовищах та луках, неорних землях, а також у суміжних посівах соняшнику, кукурудзи, овочевих та інших сільськогосподарських культур. Виявлений осередок підвищеної чисельності личинок саранових (італійського пруса та сарани марокканської) на території Борозенської сільської територіальної громади (за межами села Нова Кубань) Бериславського району Херсонської області вдалося вчасно ліквідувати.

В першій половині серпня на **неугіддях, пасовищах, балках, багаторічних травах** завершуватиметься розвиток личинок саранових та перехід їх в дорослу стадію, яке розпочалося в липні. Через 1-2 тижні після окрилення, фітофаги паруватимуться, самки відкладатимуть яйця у ворочки в ґрунт на глибину 2-5 см, після чого відмиратимуть, чим і закінчиться їх річний цикл розвитку. За сприятливих погодних умов в цей період одна самиця італійського пруса спроможна відкласти до 4 ворочок з кількістю яєць до 60 шт. у кожній, тоді як за понижених температур і підвищеної кількості опадів яйцекладка зазвичай обмежується лише однією ворочкою. Для відкладання яєць комахи зазвичай обирають місцевість без рослинності, з легким за складом, але ущільненим ґрунтом. Відкладання яєць буде тривати до вересня. Розтягнутий період відкладання яєць зумовлює відродження личинок упродовж усього травня наступного року.

Слід зазначити, що велику роль у знищенні ворочок відіграють паразити і хижаки. В природних умовах саранові уражуються декількома видами мікроспоридій, вірусами, нематодами, бактеріями, багатьма видами ентомопатогенних грибів (особливо за вологої з туманами погоди). Враховуючи, що саранові живуть і розмножуються переважно на цілинних, занедбаних угіддях за високої чисельності ворочок найефективнішим прийомом восени є проведення боронування, дискування або оранки всієї

площі в залежності від характеру її використання (перелогі, пасовища, інше), чим знищується до 80% шкідників.

Систематичні спостереження за станом популяцій саранових є важливими для визначення своєчасного захисту посівів та прогнозування їх розвитку в наступному році.

Стебловий (кукурудзяний) метелик. На посівах кукурудзи, проса, соняшника пізніх строків посіву триватиме розвиток першого покоління **стеблового кукурудзяного метелика**. В серпні проходитиме літ, яйцекладка та відродження гусениць другої генерації фітофага.

Шкідливість гусениць стеблового метелика посилиться за встановлення оптимальних температур (25-28°C) та в разі випадання частих помірних опадів. За підвищених показників денних температур і низької вологості повітря ймовірно зниження плодючості метеликів, висихання яйцекладок, пригнічення розвитку гусениць та часткова їх загибель.

Шкодочинність стеблового метелика визначається не тільки кількістю пошкоджених рослин, але і характером цих пошкоджень. Гусениці метелика пошкоджують всі органи кукурудзи: листя, стебла, волоті, качани, крім коренів. Пошкоджуючи стебла, гусениці перегризують судинно-волокнисті пучки і цим порушують живлення рослин. При пошкодженні гусеницями зерна качанів знижується урожай насіння та його якість, підвищується ураженість качанів збудниками фузаріозу, сірої гнилі та пліснявіння.

Лучний метелик. В серпні триватиме розвиток другої генерації лучного метелика, в другій половині серпня-вересні розвиватиметься III покоління шкідника. За сприятливих погодних умов можливе виникнення осередків підвищеної чисельності фітофага, основна загроза виникатиме на пізніх посівах кукурудзи, соняшнику, овочевих культурах.

Як і у минулі роки розвиток першого та другого покоління був незначним. Пошкоджень сільськогосподарських культур не відмічалось. Через посушливу спекотну погоду в червні та липні самки лучного метелика мали низьку плодючість, а частина яйцекладок висихала. Однак зберігається ймовірність утворення осередків підвищеної чисельності та шкідливості фітофага, оскільки оптимальними умовами розвитку в цей період будуть температура 25-32°C та вологість повітря понад 75%. Гусениці похарчувавшись, заляльковуватимуться.

Захисні заходи проводять за щільності понад 12-20 гусениць на кв.м рекомендованими препаратами, дотримуючись строків і норм витрати з урахуванням віку гусениць.

Підгризаючі совки (озима і оклична). Протягом місяця триватиме літ метеликів другого покоління, відкладання ними яєць, відродження та живлення гусениць у посівах **кукурудзи, соняшнику, овочевих культур, багаторічних трав, парях**. З появою сходів озимого ріпаку гусениці озимої совки заселятимуть і пошкоджуватимуть їх, підгризаючи рослини із ґрунту. У разі теплої помірно вологої погоди, наявності джерел додаткового живлення (квітуча рослинність), ймовірна реалізація високої плодючості самиць совок.

Надпорогову чисельність совок обмежують утриманням полів чистими від бур'янів. За появи осередків високої чисельності гусениць застосовують Децис f-

Люкс 25 ЕС, КЕ 0,3-0,7 л/га, або інші препарати, за регламентами існуючих технологій.

Листогризучі совки, з яких скрізь домінуючими є **капустяна, бавовникова, совка-гамма, С-чорна, помідорна (карадрина), городня, конюшинова, люцернова**, розвиватимуться та шкодитимуть у посівах **кукурудзи, соняшнику, овочевих та багаторічних травах**. В середині серпня розпочнеться літ, яйцекладка, відродження та живлення гусениць третього покоління совок: **бавовникової, гамми**. Ймовірно істотне збільшення чисельності та господарсько відчутної шкоди від III покоління, особливо бавовникової совки і совки-гамми. Обприскування інсектицидами доцільне за перевищення ЕПШ, у відповідності до регламентів існуючих технологій та санітарних вимог.

У першій декаді серпня очікується відродження **гусениць II покоління американського білого метелика**, які зазвичай завдають значної шкоди деревам – скелетують листя, обплітають їх павутиною. У вогнищах поширення шкідника зрізують і спалюють павутинні гнізда, за необхідності застосовують хімічні заходи. В V-VI віці гусениці розповзаються по деревам, а до IV живуть в гніздах спільно, тому необхідно знищити їх до розповзання.

В серпні ймовірна активізація **мишоподібних гризунів** на стерні, де під час збирання зернових були значні втрати врожаю, на полях просапних і овочевих культур. З метою зменшення чисельності цього багатогного шкідника рекомендуємо сільгоспвиробникам звернути увагу на агротехнічний захід боротьби з шкідником, а саме проведення повноцінної оранки. Не забувати, що за появи сходів, **мишоподібні гризуни** переселятимуться в **озимину**.

Зернові культури та багаторічні трави

Клоп шкідлива черепашка. Протягом серпня продовжиться переліт клопів в лісосмуги на місця зимівлі. Імаго клопа, що не набрали достатньої для перезимівлі маси тіла будуть дохарчовуватися зерном у місцях зберігання, складування зерна.

Хлібний турун (жужелиця), жуки якого знаходяться в літній діпаузі (в лісосмугах, у скиртах, у тріщинах в ґрунті), наприкінці серпня за умов випадання дощів виходитимуть на поверхню ґрунту, спарюватимуться й відкладатимуть яйця, зосереджуючись поблизу скирт, у купках рослинних решток, полові з зерном, де з'являються ранні сходи падалиці. Відродження личинок туруна у разі наявності опадів відбуватиметься на початку вересня. Надалі з появою сходів озимих зернових жужелиця мігруватиме на посіви, де продовжуватиметься яйцекладка та відбуватиметься відродження личинок.

Для запобігання пошкоджень озимини жужелицею слід дотримуватись сівозміни з виключенням стерньових попередників під озимі зернові культури. Для захисту сходів проти личинок туруна та інших шкідників необхідним заходом є протруювання насіння інсектицидними протруювачами.

Злакові мухи (шведські, гессенська, чорна пшенична, інші), цикадки, попелиці, хлібні блішки, інші спеціалізовані фітофаги зернових культур

розвиватимуться на падалиці, злакових бур'янах та кукурудзі. Ретельна підготовка ґрунту під зернові колосові культури (впровадження волого – і енергозберігаючих технологій, оптимальна система удобрення, дотримання сівозміни, тощо) зменшить шкідливість фітофагів.

У формуванні потенціалу майбутнього врожаю озимих культур урожаю 2026 року велике значення матиме знезараження посівного матеріалу. Також слід пам'ятати, що на залишках рослинних рештків, які знаходяться у засміченому насінні зберігаються такі хвороби як септоріоз, іржа, борошнисті гриби та інші збудники хвороб, що передаються рослинними рештками. Тому протягом серпня необхідно провести фітопатологічну експертизу насіння для визначення видового складу збудника хвороб. Після визначення якості насіння та спектру хвороб необхідно завчасно подбати про вибір ефективного протруйника з відповідним спектром токсичної дії. Нагадуємо - протруєння насіння це найефективніший спосіб захисту від сажкових хвороб, оскільки він спрямований на знищення збудників, що знаходяться на насінні, в ґрунті та на рослинних рештках.

Протягом серпня в пізніх посівах **кукурудзи** продовжуватимуть харчуватися **злакові попелиці, гусениці стеблового (кукурудзяного) метелика, бавовникової та інших листогризучих совок**. За умов вологої й теплої погоди у посівах культури поширюватимуться **пухирчаста та летуча сажки, гелмінтоспоріоз**. На качанах, пошкоджених гусеницями стеблового метелика та бавовникової совки, ймовірний розвиток **фузаріозу**.

За наявності понад 18% рослин з яйцекладками або 6-8% рослин з гусеницями кукурудзяного метелика посіви обприскують препаратами Ампліго 150 ЗС/ Тіпстер Екс 150 ЗС, ФК 0,2-0,3 л/га, Децис f-Люкс 25 ЕС, КЕ 0,4-0,7 л/га, Карате 050 ЕС, КЕ 0,2 л/га, Кораген 20, КС / Корпріма 20, КС, 0,15 л/га, та ін.

У **багаторічних бобових травах**, зокрема насінниках люцерни, протягом серпня розмножуватимуться та шкодитимуть **довгоносики (тихіус, бульбачкові), клопи, трипси, попелиці, товстонижка, гусениці совок**.

Проти шкідників проводять обприскування посівів препаратами Актеллік 500 ЕС, КЕ 1,0-1,5 л/га, Фастак, КЕ, 0,15-0,2 л/га, або іншими інсектицидами рекомендованими відповідно до «Переліку пестицидів і агрохімікатів дозволених до використання в Україні», з дотриманням регламентів їх застосування.

Технічні культури

У посівах **соняшнику** пізніх строків сівби триватиме розвиток та шкодочинність **попелиць (геліхризової), клопів, цикадок, трипсів, подекуди павутинного кліща**. Кошикам будуть шкодити **гусениці совок (бавовникова, совка-гамма), соняшникової вогнівки, лучного та стеблового (кукурудзяного) метеликів**. У стеблах можуть розвиватися личинки **соняшникових шипоносики та вусача**.

У разі сприятливих погодних умов, а саме частих опадів (вологість 60-90%) та помірних температур (20-25°C), можливе ураження рослин соняшника **пероноспорозом, альтернаріозом, іржею, фомозом, фомопсисом, септоріозом, кошиків – гнилями** (біла, сіра, суха).

Озимий ріпак

У разі випадання опадів в серпні розпочнеться сівба озимого ріпаку. Місце ріпаку в сівозміні має велике значення для отримання високого врожаю. За загальним правилом, повернення культури в сівозміну рекомендується не частіше ніж раз на чотири роки. В іншому випадку підвищується ризик ушкодження рослин хворобами, що провокуються недотриманням сівозміни. Насамперед це стосується грибкових захворювань, а також збільшення кількості шкідників, що спричиняє необхідність застосування хімічних препаратів. Дотримання сівозміни та просторової ізоляції обмежує чисельність на ріпаку у фазі сходів **хрестоцвітих блішок, ріпаківих листїда, пильщика, капустяної попелиці, хрестоцвітих клонів, біланів, совок**, інших фітофагів.

Також рекомендуємо звернути увагу на посівний матеріал. Наголошуємо, щоб повністю використати генетичний потенціал посівного матеріалу, варто обирати тільки високоякісне насіння. Важливими ознаками якості партії насіння є схожість, енергія проростання, чистота сорту/гібриду, відсутність домішок.

Для захисту посівів **озимого ріпаку** перед сівбою, під урожай 2026 року, від ураження сходів комплексом хвороб (**пліснявіння, чорна ніжка, гнилі, альтернаріоз, фомоз, бактеріоз, інші**) та шкідників сходів (**хрестоцвіті блішки, попелиці, ріпаківий листїд, пильщик, совки, прихованохоботники, інші**) ефективна передпосівна обробка очищеного та каліброваного насіння протруйниками інсектицидно-фунгіцидної дії. Такий прийом дасть можливість надійно захистити культуру в найбільш критичний період росту (проростки насіння, сходи) від комплексу шкідливих об'єктів. Насіння обробляють рекомендованими та зареєстрованими препаратами: Круїзер 350 FS, ТН 4 л/т; Круїзер OSR 322 FS, ТН -15 л/т; Максим XL 035 FS , ТН -5л/т; Модесто Плюс 510 FS, ТН - 16,7 л/т та іншими із рекомендованих препаратів для протруєння насіння відповідно до Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів дозволених до використання в Україні, з дотриманням регламентів їх застосування.

Картопля та овочеві культури

Колорадський жук. В серпні прогнозується заляльковування шкідника літньої генерації.

Томати скрізь продовжать пошкоджувати гусениці **листогризучих та підгризаючих совок**. Триватиме ураження томатів **фітофторозом, макроспоріозом** та при високій температурі та низькій вологості повітря і ґрунту, інтенсивніше розвиватиметься **верхівкова гниль**. За сухої жаркої погоди поширенню **вірусних** хвороб пасльонових культур сприятимуть переносники вірусних інфекцій (сисні шкідники).

Оздоровлення рослин слід проводити за суворого дотримання «строків очікування». На томатах від комплексу хвороб застосовують Ридоміл Голд МЦ 68 WG, ВГ 2,5 кг/га, Акробат® МЦ, ВГ 2,0 кг/га, Курзат Р 44, ЗП 2,0-2,5 кг/га, Ширлан 500 SC, КС 0,3-0,4 л/га; або інші фунгіциди, рекомендовані відповідно до «Переліку пестицидів і агрохімікатів дозволених до використання в Україні», з дотриманням регламентів їх застосування.

На **капусті** середніх та пізніх строків триватиме активне живлення гусениць **капустяної совки, біланів, молі**. Зростанню чисельності та шкідливості **попелиці, білокрилки** осередково **хрестоцвітних клопів**, сприятиме тепла помірно волога погода місяця. Рослини на зрошенні хворітимуть на **судинний та слизовий бактеріоз**, зростатиме осередковий прояв **фомозу, пероноспорозу**. Пізні сорти капусти за потреби від хвороб захищають Інфініто 61 SC, 687,5, КС 1,2-1,6 л/га, Луна Експірієнс 400 SC, КС 0,5-0,75 л/га, Натіво 75 WG, ВГ 0,3-0,4 кг/га та іншими дозволеними до використання препаратами, суворо дотримуючись санітарних вимог щодо збирання врожаю.

За наявності гусениць совок 5 екз./м², за 5% і більше заселених рослин, гусениць молі, біланів 2-5 екз. на 10% заселених рослин, посіви захищають препаратами: Матч 050 ЕС, КЕ 0,4 л/га, Децис f-Люкс 25 ЕС, КЕ 0,3 л/га, інші.

Баштанним культурам (**кавуни, дині**) шкодитиме **баштанна попелиця, тютюновий трипс, павутинний кліщ**. Чисельність сисних комах обмежують обробками Актеллік 500 ЕС, КЕ 0,3-1,5 л/га, Карате Зеон 050 CS, СК 0,1 л/га, або іншими інсектицидами рекомендованими відповідно до «Переліку пестицидів і агрохімікатів дозволених до використання в Україні», з дотриманням регламентів їх застосування.

За надмірної зволоженості, різких перепадів денних і нічних температур в баштанних культурах розвиватимуться **бактеріоз, пероноспороз, антракноз, інші хвороби**.

Плодові та виноградні насадження

В садах продовжить свій розвиток друге покоління **яблуневої плодожерки**. Тепла з помірними опадами погода сприятиме подальшому розвитку **попелиць, медяниць, кліщів, щитівок і несправжніх щитівок**. Закінчується живлення гусениць **золотогуза, білана жилкуватого** з подальшим утворенням ними зимових гнізд.

Плодові насадження зерняткових уражуватимуться **паршою, борошнистою росою, плодовою гниллю**, кісточкові – хворітимуть на **кокомікоз, кластероспоріоз, плодову гниль**.

Зимові сорти яблук і груш захищають від комплексу шкідників і хвороб не раніше втрати токсичності пестицидів попереднього обприскування дозволеними препаратами.

Зимові сорти **яблуні** на початку серпня проти яблуневої плодожерки обприскують Матчем 050 ЕС, КЕ 1,0 л/га, Нуріком, КЕ 1,0-1,5 л/га або іншими інсектицидами з додаванням проти парші, плодової гнилі та інших хвороб

дозволених до використання фунгіцидів. У другій декаді серпня зимові сорти яблуні проти парші, плодової гнилі, інших хвороб плодів під час їхнього зберігання у сховищах обприскують до збору врожаю Топсіном – М, ЗП 1,0-2,0 кг/га або Світч 62,5 WG/ Фліч Голд 62,5 WG, ВГ 0,75-1 кг/га не пізніше, як за 20 днів до початку збору врожаю.

Відразу після збору врожаю і ще двічі з інтервалом 12 днів кісточкові дерева оздоровлюють від кокомікозу Хорусом, 75 WG, ВГ 0,25-0,3 л/га або Топсіном - М, ЗП, 1 кг/га, дотримуючись чергування препаратів.

Гронова листокрутка. Триватиме пошкодження грон винограду гусеницями II покоління шкідника. З другої декади серпня очікується початок льоту метеликів та відродження гусениць III генерації. При перевищенні ЕПШ 9-12 гус./100 грон необхідно провести заходи з обмеження чисельності фітофага, але з урахуванням строку очікування на кожному окремому сорті. Листя пошкоджуватимуть *кліщі*. Осередки шкідника обприскують Люфокс 105 ЕС, КЕ 0,5 л/га, проти кліщів за наявності 8-10 екз./листок і більше кліщів на листок винограду обробляють Ніссоран, ЗП 0,24-0,36 кг/га, та іншими препаратами рекомендованими відповідно до «Переліку пестицидів і агрохімікатів дозволених до використання в Україні», з дотриманням регламентів їх застосування.

З хвороб розвиватимуться *мілдью, оїдіум, чорна плямистість*, які відмічали упродовж липня та можлива поява – *сірої гнилі*.

Вогнища мілдью, чорної плямистості обприскують Квадрис, 250 SC, КС, 0,8 л/га, проти оїдіума - Кумулус ДФ, ВГ 4,0-6,0 кг/га, та іншими рекомендованими фунгіцидами. Проти сірої гнилі застосовують Світч 62,5 WG/ Фліч Голд 62,5 WG, ВГ 0,75-1,0 л/га, Тельдор 50 WG, ВГ 1,0 кг/га та іншими фунгіцидами рекомендованими відповідно до «Переліку пестицидів і агрохімікатів дозволених до використання в Україні», з дотриманням регламентів їх застосування та з урахуванням «строків очікування».

Проведення постійного моніторингу за фітосанітарним станом сільськогосподарських угідь надасть можливість своєчасного виявлення шкідників та хвороб для подальшого регулювання чисельності шкідливих організмів з метою зменшення їх негативних дії на майбутній врожай.

Нагадуємо, що до роботи з пестицидами допускаються лише ті особи, які пройшли навчання з питань безпечного поводження з пестицидами та мають посвідчення про право роботи з пестицидами.

Важливо! Головне управління Держпродспоживслужби в Херсонській області наголошує, що під час проведення заходів з застосування засобів захисту рослин слід **суворо дотримуватися** санітарних правил, регламентів застосування препаратів, правил і заходів з охорони праці та використовувати препарати лише відповідно до Державного реєстру пестицидів і агрохімікатів дозволених до використання в Україні.

Всі роботи з обмеження чисельності шкідливих організмів необхідно проводити при перевищенні ЕПШ. Для захисту картоплі другого строку посадки, овочевих, баштанних, плодових культур та виноградників у

приватному секторі необхідно застосовувати препарати, дозволені для роздрібного продажу населення, згідно «Переліку...».

За необхідності застосування хімічного обробітку за 3 доби попередити органи місцевого самоврядування, власників пасік про час та місце проведення (вказати назву, ступінь і строк дії токсичності препарату). Обробки необхідно проводити в тиху, безвітряну погоду в ранішні та вечірні години.

Пам'ятаймо! Під час проведення польових робіт в умовах воєнного стану, необхідно дотримуватися правил безпечного поводження умов праці.

